

14. Shemshuchenko Yu.S. Pravovyye problemy ekologii / Shemshuchenko Yu.S. – KiYiv: Naukova dumka, 1989. – 231 s.
15. Danshin I.N. Za prestuplenie – nakazanie / I.N. Danshin. – Harkov: Vischa shkola, 1975. – 104 s.
16. Azaryan E.R. Prestuplenie. Nakazanie. Pravoporyadok / E.R. Azaryan – S.-Pb.: Yurid. tsentr Press, 2004. – 229 s.
17. Shishov O.F. Prestuplenie i administrativnyiy prostupok: uchebnoe posobie / O.F. Shishov. – M.: VYuZI, 1967. – 67 s.
18. Lunev A.E. Administrativnaya otvetstvennost za pravonarusheniya / A.E. Lunev – M.: Gosyurizdat, 1961. – 187 s.
19. Martsev A.I. Nekotoryie voprosy ispravitelno-trudovogo prava v svyazi s prinyatiem novogo zakonodatelstva / A.I. Martsev // Sibirskie yuridicheskie zapiski. – 1971. – Vyip. 2. – S. 21-30.
20. Bektibaev D.B. Otvetstvennost za prestupleniya protiv sotsialisticheskogo pravosudiya po UK Kazahskoy SSR: avtoref. dis... kand. yurid. nauk: 12.00.08 / D.B. Bektibaev. – Alma-Ata, 1962. – 23 s.
21. Pluzhnik O.I. KrimInalna vldpovIdalnlst za porushennya rezhimu vldbuvannya pokarannya u vipravnih ustanovah ta trimannya pld vartoyu: dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.08 / Pluzhnik Olena Ivanivna. – K., 2003. – 201 s.
22. Rashkovskaya Sh.S. Prestupleniya protiv pravosudiya: Uchebnoe posobie / Sh.S. Rashkovskaya. – M.: VYuZI, 1978. – 104 s.
23. Primak A.A. Ugolovnaya otvetstvennost za prestupleniya, posyagayuschie na ustanovlennyiy poryadok ispolneniya nakazaniya v vide lisheniya svobody: Dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.08 / Aleksandr Aleksandrovich Primak. – Krasnoyarsk, 2003. – 244 s.

Рецензент: кандидат юридичних наук, ст. науковий співробітник Тичина Д.М.

УДК 342.9

Трофімцова О.А.,

здобувач кафедри цивільного, господарського та кримінального права
Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна»

НОВА СИСТЕМА ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

В даній статті розглянуто нову систему досудового слідства України та шляхи її удосконалення. Також запропоновані ґрунтовні висновки та пропозиції, щодо розглядаємої тематики.

Ключові слова: досудове слідство, система, шляхи удосконалення, досудово-правова система.

Трофімцова О.А.,

соискатель кафедры гражданского, хозяйственного и уголовного права

Института права и общественных отношений Университета «Украина»

НОВАЯ СИСТЕМА СЛЕДСТВИЕ УКРАИНЫ И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

В данной статье рассмотрена новая система досудебного следствия Украины и пути ее совершенствования. Также предложены основательные выводы и предложения по рассматриваемой тематике.

Ключевые слова: досудебное следствие, система, пути совершенствования, досудебное-правова система.

Trofimtsova O.A.,

Researcher Department of Civil, Commercial and Criminal Law
Institute of Law and Public Relations of the University «Ukraine»

NEW PRE-TRIAL INVESTIGATION UKRAINE AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

In this article the new system of pre-trial Ukraine and ways of its improvement. Background is that formed during the pre-trial and legal reform in accordance with the requirements of PD the transitional provisions of the

Constitution of Ukraine complete state-legal institution of pretrial investigation (Art. Art. 38 - 40 of the Criminal Procedure Code of Ukraine) complies with the essential characteristics typical of high layer are unzipped systems

Investigators of the investigation, which formed and run by law enforcement agencies, security agencies, bodies that monitor the observance of tax legislation, state Bureau of Investigation and bodies of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (ch. 1, Art. 38 CPC of Ukraine) perform responsible tasks in the fight against crime specific procedural criminal means - directly investigate crimes committed and thus effectively protect individuals, society and the state from the most serious violations of their rights and interests which are named criminal assault (Art. 2 Code of Ukraine).

The conclusions are is formed so that a new system of Ukraine has become pre-trial optimal building must also eliminate the artificial distinction between the legislator erased investigation, pre-trial investigation. Uniting these diverse independent state law enforcement agencies of one kind - pre-trial investigation and determination of their officials taking part in criminal procession only the term "investigator" is unacceptable, because contrary to the character building systemnomu each.

As you can see, some borrowed from modern German model in the form of pre-trial investigation prosecutors' inquiry and leaving Ukraine Institute of traditional pre-Verkhovna Rada of Ukraine was unable to build a complete new system of pre-trial investigation, which requires new efforts legislator on its improvement.

Keywords: investigation, system, ways of improving and pre-legal system.

Актуальність проблематики. Сформований під час проведення досудово-правової реформи відповідно до вимог п.д. перехідних положень Конституції України повний державно-правовий інститут досудового слідства (ст. ст. 38 – 40 Кримінального процесуального кодексу – далі КПК України) повністю відповідає всім основним характеристикам, притаманним системам високого рівняю

Слідчі органів досудового слідства, що сформовані і діють при органах внутрішніх справ, органах безпеки, органах, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органах Державного бюро розслідувань та органах Національного антикорупційного бюро України (ч. 1 ст. 38 КПК України) виконують відповідальні завдання у сфері боротьби із злочинністю специфічними кримінальними процесуальними засобами – безпосередньо розслідують вчинені злочини і тим самим надійно захищають особу, суспільство і державу від найтяжчих порушень їх прав та законних інтересів, що йменуються злочинними посяганнями (ст. 2 КПК України).

Ступінь наукової розробки проблеми. Законодавець визначає призначення органів досудового слідства, що вимагає проведення глибоких теоретичних досліджень особливостей системи нового досудового слідства України і проблем її подальшого удосконалення. На базі досягнень сучасної правової науки вітчизняними правознавцями поставлено і вирішено багато питань, пов'язаних з організацією і діяльністю органів досудового слідства України. Проте в цих наукових працях зовсім відсутні будь-які спроби дослідити досудове слідство України як систему. Пояснюється це складністю самого об'єкта дослідження та особливим процесуальним положенням слідчого у кримінальному процесі України.

Метою статті є дослідження нової системи досудового слідства України та вироблення пропозицій щодо шляхів її удосконалення.

Виклад матеріалу. В системі досудового слідства діють складні комплекси об'єктивних закономірностей, які обумовлюють специфічний характер його побудови, функціонування і компетенції. Відрадно, що за останній час вчені-правознавці України стали приділяти більше уваги проблемі досудового слідства як самостійній, специфічній формі державно-правової діяльності [1, с 56 – 66]. Це правильно, позаяк

без точного теоретичного визначення місця органів досудового слідства в державному апараті унеможлиблюється як подальший розвиток слідчої діяльності в нашій країні, так і підвищення її ролі у боротьбі зі злочинністю. Поряд з цим, вкрай необхідним є теоретичний аналіз основних структурних, функціональних, статусних та інших системних компонентів досудового слідства як цілісного об'єднання [2, с. 5]. Дослідження діючого законодавства, слідчої практики та спеціальної літератури дозволяє виявити особливості українського досудового слідства як системи та розкрити місце і роль досудового слідства у кримінальному процесі України з визначенням шляхів подальшого удосконалення його діяльності і законодавства про нього.

Теоретичне дослідження закономірностей побудови і функціонування органів досудового слідства і їх системному, органічному зв'язку дає можливість скласти повне уявлення про сутність державно-правового інституту досудового слідства, розкрити суттєві його внутрішньосистемні зв'язки, а також характер зв'язків з іншими об'єктами, з іншими системами, які виступають по відношенню до системи досудового слідства в якості її зовнішнього середовища. У зв'язку з цим дослідження системи досудового слідства вимагає й дослідження її правовідносин з прокурорською, судовою то оперативно-розшуковою системами, представленими у кримінальному процесі України, бо без визначення зовнішнього середовища досудового слідства, як і будь-якою іншою системою неможливо чітко визначити і саму систему досудового слідства.

Таким чином, інститут досудового слідства виступає в якості цілісної функціональної системи, покликаної здійснювати розслідування злочинності і тим самим представляє собою одну із ланок кримінальної юстиції України – спеціального державно-правового механізму боротьби зі злочинністю специфічними кримінальними процесуальними засобами, що теж відносяться до системи більш високого рівня. В теорії система визначається як цілісна функціональна множина взаємозв'язаних структурних елементів, як сукупність органів пов'язаних виконанням спільної функції, взаємодія яких породжують нові інтегративні (системні) якості, не притаманні компонентам, що її утворюють [3, с. 126 –127].

Як і будь-яка цілісна функціональна система, система досудового слідства України має свої цілі і завдання, функції, правовий статус та структуру. Структура органів досудового слідства відображає загальні і специфічні якості її середовища. Вона відображає не лише сутність досудового слідства України, а форми його побудови, визначає просторові межі дії різних ланок системи та обсяг їх компетенції. Безмовно, що всі ці компоненти системи досудового слідства не є автономними, а представляють собою елементи єдиної необхідної слідчої діяльності. Така організація системи досудового слідства дозволяє слідчим України успішно розслідувати злочини вчинені у всіх сферах життєдіяльності!

Система досудового слідства України – державна інституція. У зв'язку з цим, основи її організації і діяльності згідно з п.14 ст. 92 Конституції України повинні визначатися виключно спеціальним слідчоустрійним законом « про досудове слідство». Це – принципове положення. Разом з тим, законодавець України проігнорував цю вимогу і сформував нову систему досудового слідства кримінальним процесуальним законом – КПК України, який не є статусним, а носить суто процедурний характер факторів. Намагання вирішити вказані питання підзаконними актами позбавлено

логіки, бо правова регламентація цих слідчоустрійних елементів не під силу підзаконному нормотворенню, бо воно призначено лише для організації виконання принципів спеціальних законів [4, с. 32 – 35].

Сьогодні одні автори пропонують розробити і прийняти закон під назвою «Про працівників органів досудового слідства і їх соціальний захист» [5, с.6-7], а другі висловлюються за необхідністю доповнення КПК України спеціальною статтею під назвою «Статус слідчого» [6, с.16]. Представляється, що вказані пропозиції не є переконливими, бо питання організації і діяльності органів досудового слідства повинні бути унормовані виключно спеціальним слідчоустрійним законом «Про досудове слідство України», який за своїми параметрами має відповідати всім вимогам, які пред'являються до законодавчих актів подібного рівня.

В його першій розділі, присвяченому загальним положенням, повинні визначатися: публічно-правова природа слідчої діяльності, її сутність і призначення; цілі завдання і функції органів досудового слідства; правові основи досудового слідства; повноваження слідчого (права і обов'язки); обов'язковість виконання рішень слідчого; виконання функцій органів досудового слідства виключно слідчими цих органів; способи інформування суспільства о роботі органів досудового слідства тощо.

В другій розділі, присвяченому системі і структурі органів досудового слідства, повинні знайти відображення: система органів досудового слідства; структура центральних. Регіональних і місцевих органів досудового слідства, їх кількісний склад; гарантії забезпечення слідчої діяльності (службові, організаційні, матеріальні, соціальні); заборони та обмеження; вимоги, що пред'являються до слідчих документів.

В третьому розділі закону необхідно вирішити питання, що відносяться до кадрового забезпечення органів досудового слідства: вимоги до осіб, які претендують на посади слідчих і порядок їх відбору та призначення; зразок єдиного форменого одягу; текст «присяги слідчого України» і порядок її прийняття; зразок єдиного посвідчення слідчого; види заохочень та відповідальності слідчих; підстави і порядок звільнення слідчих з займаних посад; інститут відставки слідчого; навчальні та наукові заклади органів досудового слідства тощо.

Четвертий розділ слід присвятити матеріальному і соціальному забезпеченню слідчих, членів їх сімей, а також інших працівників органів досудового слідства; порядку нарахування заробітної плати; наданню і оплати відпусток; матеріально-побутовому забезпеченню; заходам соціального захисту слідчих; пенсійному забезпеченню слідчих; порядку фінансування слідчих органів; роз'ясненню поняття «слідчий» тощо.

Накінець, у п'ятому розділі мають бути вирішені питання, пов'язані з міжнародно-правовим співробітництвом органів досудового слідства з компетентними органами зарубіжних країн у сфері розслідування злочинів.

Без прийняття Верховною Радою України слідчоустрійного закону «Про досудове слідство» ні органи досудового слідства, ні система кримінальної юстиції України в цілому нормально функціонувати не будуть, бо без цього закону кримінальний процес України не може стати повноцінним, так як його повноцінність неможливо уявити без судоустрійного закону «Про судоустрій і статус судів» та прокурорськоустрійного закону «Про прокуратуру».

Сьогодні діяльність слідчого також значно ускладнюється наділенням наглядаючого прокурора ще й правом здійснювати процесуальне керівництво досудовим розслідуванням злочинів та нести повну відповідальність за результати слідства (ст. 36 КПК України). Ця законодавча новела зобов'язується прокурора здійснювати тотальне втручання у виконання кожної слідчої (розшукової) дії і прийняття кожного слідчого (розшукового) рішення, що не узгоджується з процесуальною самостійністю і незалежністю слідчого, визначеними ч. 5 ст. 40 КПК України. Належність слідчого і прокурора до різних гілок влади виключає можливість будь-якого керівництва слідчого діяльністю з боку прокурора.

Висновок. Щоби сформована в Україні нова система досудового слідства набула оптимальної побудови необхідно також ліквідувати штучно стерті законодавцем грані між розшуком, дізнанням і досудовим слідством. Об'єднання цих різнопланових самостійних державних правоохоронних органів в один вид – досудове розслідування та визначення їх посадових осіб, приймаючих участь у кримінальному процесі єдиним терміном «слідчий» є неприпустимим, бо протирічить суттєвому характеру побудови кожного з них. Як бачимо, частково запозичивши сучасну німецьку модель досудового розслідування у формі прокурорського дізнання і залишивши традиційний для України інститут досудового слідства, Верховна Рада України не змогла вибудувати завершену нову систему досудового слідства, що вимагає нових зусиль законодавця по її удосконаленню.

Список використаних джерел:

1. Юричишин В.М. Місце і роль прокуратури у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці: монографія / В. М. Юричишин. – Чернівці: «Видавничий дім» Родовід =, 2013. – 308 с.
2. Садовский В. Н. Основания общей теории систем. Логико-методический анализ. / В. Н. Садовский. – М.: Наука, 1974. – с.
3. Эшби Росс У. Общая теория систем как новая научная дисциплина / У. Эшби Росс // Сборник научных трудов «Исследование по общей теории систем». – С. 120 – 170.
4. Зусь Л. Б. Правовое регулирование в сфере уголовного судопроизводства / Л. Б. Зусь. – Владивосток: ДВГУ, 1984. – 248 с.
5. Коляда П. Важнейшие черты следователя / П. Коляда // Именем Закона. – 2003. – №27. – 04.04. – 10.04. – С. 7
6. Тертышник В. Судопроизводство должно быть дееспособным / В. Тертышник // Правительственный курьер. – 2003. – №329. – 6 ноябрь. – С.16.

References:

1. Yurchyshyn V.M. Mistse i rol' prokuratury u dosudovomu rozsliduvanni ta yikh vidobrazhennya v teoriyi, zakonodavstvi i praktytsi: monohrafiya / V. M. Yurchyshyn. – Chernivtsi: «Vydavnychyu dim» Rodovid =, 2013. – 308 s.
2. Sadovskyy V. N. Osnovanyaya obshchey teoryy system. Lohyko-metodycheskyy analiz. / V. N. Sadovskyy. – M.: Nauka, 1974. – s.
3. Эшби Росс У. Obshchaya teoryya system kak novaya nauchnaya dystsyplina / U. Эшби Росс // Sbornyk nauchnykh trudov «Ysledovanye po obshchey teoryy system». – S. 120 – 170.
4. Zus' L. B. Pravovoe rehulyrovanye v sfere uholovnoho sudoproizvodstva / L. B. Zus'. – Vladyvostok: DVHU, 1984. – 248 s.
5. Kolyada P. Vazhneyshye cherty sledovatelya / P. Kolyada // Ymenem Zakona. – 2003. – #27. – 04.04. – 10.04. – S. 7
6. Tertyshnyk V. Sudoproizvodstvo dolzhno byt' deesposobnym / V. Tertyshnyk // Pravytel'stvennyy kur'er. – 2003. – #329. – 6 noyabr'. – S.16.

Рецензент: кандидат юридичних наук, ст. науковий співробітник Тичина Д.М.